

Mirisna staza vrednog rada prema poslovnom uspehu

STRANA 2

Kosovske pečurke putuju svetom

STRANA 2

Staza avanture vodi na Kosovo

STRANA 3

2017
DECEMBAR

Bilten.

PROMOVISANJE
ZAPOŠLJAVANJA
U PRIVATNOM
SEKTORU

Na slici ispod: Staza avanture vodi na Kosovo. Više na strani 3.

Kretanje napred!

Glavni cilj projekta Promovisanje zapošljavanja u privatnom sektoru (PPSE) jeste da ostvari održiv uticaj velikog obima na zapošljavanje na Kosovu preko poboljšane efikasnosti i konkurentnosti privatnog sektora.

Kroz svoje strateške aktivnosti tokom faze I (2014 – 2017) u dva fokusna sektora: prerada hrane i turizam, PPSE je postigao impresivne rezultate koji su prevaišli naša očekivanja. Među brojnim rezultatima, ističemo sledeće: ukupno 850 zaposlenih sa punim radnim vremenom, neto dodatni prihod u iznosu od 2 miliona €, i 1.000 korisnika, malih i srednjih preduzeća.

U sektoru prerade hrane, PPSE je saradivao sa farmerima i kompanijama u brojnim oblastima intervencije, uglavnom fokusirajući se na uvođenje novih hibridnih industrijskih vrsta povrća kao i medicinskih aromatičnih biljaka, zatim na poboljšanje uzgajanja, na kapacitete za sakupljanje i pre-

radu, standarde i kvalitet proizvoda, učestvovanje na međunarodnim trgovinskim sajmovima i identifikovanje novih tržišta, što je za rezultat imalo sveukupnu koheziju proizvodnje i prerade voća i povrća.

Angažovanje PPSE u sektoru turizma bilo je usredsređeno uglavnom na promovisanje Kosova kao destinacije za avanturistički turizam, kao i na razvoj novih proizvoda. Impresivna transformacija nove turističke delatnosti u sektoru za prosperitetnim rezultatima i većim potencijalom tokom poslednje tri godine odražava se u novim proizvodima koji su razvijeni i uspešno lansirani na tržištu, uz podršku kompanijama da učestvuju na međunarodnim tržišnim sajmovima.

Kompanije su takođe bile podržane i kroz mehanizam Fonda za mogućnosti. U fazi I, PPSE je investirao sa € 800.000 u 14 projekata dok je privatni sektor je učestvovao sa €1,700.000. Dodatna podrška bi-

la je pružena kroz aktivnosti upravljanja u privatnom sektoru, kao što je trening o korporativnom upravljanju ili finansiranju ugovora i inicijative zagovaranja kod javnog sektora. Poboljšana konkurentnost privatnog sektora poboljšava i zapošljavanje žena i pripadnika manjina, što je sadržano u svim aktivnostima PPSE.

Dana 13. decembra 2017. godine, kosovski ministar za trgovinu i industriju Bajram Hasani i direktor Švajcarske kancelarije za saradnju na Kosovu Patrik Etjen (Patrick Etienne) potpisali su sporazum o nastavljanju podrške Vlade Švajcarske za stvaranje novih radnih mesta u privatnom sektoru na Kosovu. Faza II projekta PPSE teče od novembra 2017. do novembra 2021. godine, sa budžetom od približno 7 miliona CHF. Fokusne oblasti intervencije biće u dva sektora: hrana i prirodni sastojci, i turizam.

Unapred se radujemo nastavljanju saradnje sa svim partnerima!

NAJVAŽNIJI DETALJI IZ NAŠEG RADA

Kosovske pečurke putuju svetom

■ Fatmir Krasnići (Krasniqi), vlasnik FUNGO FF veruje da neprehranbeni šumski proizvodi mogu da budu dobra osnova za razvitak privrede na Kosovu. Ova kompanija zaista uspešno igra svoju ulogu u ovome. Proizvodi FUNGO FF se već izvoze u Švajcarsku, Italiju, Nemačku, Holandiju, Crnu Goru, Makedoniju, Rumuniju, Litvaniju i SAD. U 2016, njihovi proizvodi bili su dobro primljeni na sajmu „Spore hrane“ (Slow Food) u Cirihi. FUNGO FF je dalje svoju ponudu učinio raznovrsnijom preko nekih tradicionalnih receptata uz nove dodatke, kao što je ajsar sa pečurkama. Mlevene suve pečurke koje se koriste kao začim, i smrznuti divlji šumski plodovi su novi proizvodi koji su dodati na rafove. Stalno unapređivanje tehnologije i procesa je ključno za održavanje konkurentnosti. Uz podršku od PPSE, FUNGO FF je nabavio novu opremu koja garantuje kvalitet pakovanih proizvoda. Preko ove podrške, kompanija je stvorila nekih 60 novih radnih mesta sa punim radnim vremenom i sezonskih poslova. Kompanija radi sa širokom mrežom sakupljača širom Kosova, angažujući preko 1.000 ljudi. Četrdeset od trenutno zaposlenih u kompaniji su iz romske zajednice iz okoline. Ovo je prilika za njih da zarade za pristojan život. Za više informacija o FUNGO FF pogledajte [video ovde](#).

Fatmir Krasniqi, vlasnik FUNGO FF

Ponuda kompanije obuhvata izbor biljnih čajeva, proizvode na bazi biljaka za zdrav život, kao što su domaće jabukovo sirće ili biljne kreme.

Mirisna staza vrednog rada prema poslovnom uspehu

■ Počela je pre 9 godina, sa 10 paketa ubrane sveže koprive prodatih na sajmu. Sada, Havuše (Havushe) Bajrami vodi 99 LULE, mali biznis koji sakuplja, suši i procesira lekovite i aromatične biljke, dar prirode za nas. Ponuda kompanije obuhvata izbor biljnih čajeva, proizvode na bazi biljaka za zdrav život, kao što su domaće jabukovo sirće ili biljne kreme. Bio je pravi trenutak da Havušin biznis ostavi reč „mali“ iza sebe i da teži ka većim ciljevima. Uz podršku od PPSE, Havuše je osnovala mrežu od 15 žena farmera, koje su ugovorile uzgoj žalfije i kalendule za njene potrebe prerade. Ova aktivnost podrške sastojala se od obezbeđivanja ulaznih vrednosti (rasad i sistem za navodnjavanje) i saveta agronoma. Pored ovoga, Havuše je organizovala niz otvorenih dana radi razmene znanja i praksi sa drugim farmerima i zainteresovanim strankama. Dalje, PPSE je povezoao Havuše sa specijalizova-

Havuše Bajrami, 99 LULE

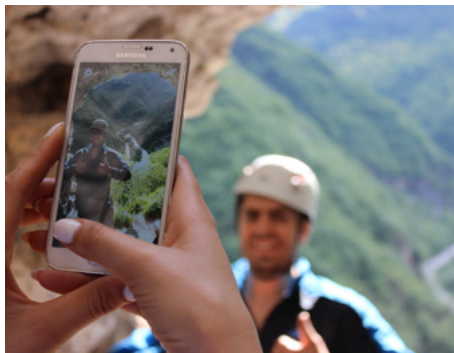
nom kompanijom za tržišne informacije i marketing radi podrške za 99 LULE da poboljša svoj brend i konkurentnost, da ima jasnu strategiju za širenje asortimana proizvoda i da istraži dalje tržišne prilike i mogućnosti. Havuše je rekla: „Ovo obezbeđuje naš rast i našu budućnost.“ Za više informacija o priči o Havuše, pogledajte [video ovde](#).

Staza avanture vodi na Kosovo

■ Zakoraćiti u avanturu i zabavu u prirodi nikada nije bilo lakše za strane turiste koji izaberu Kosovo za svoju destinaciju, ili za lokalne posetioce koji žele da istražuju svoju zemlju. Aktivnosti u otvorenoj prirodi, koje su različite po vrstama i po težini, kao na primer planinarenje, vožnja planinskih bicikala, istraživanje pećina, noćno skijanje, joga i kampovanje,ajak, penjanje, spuštanje po sajli (zip-lajn), Via Ferrata ili avanturistički park i još mnogo toga, brzo se razvijaju na Kosovu. Vizija PPSE za promene u sektoru turizma obuhvata razvoj novih proizvoda i aktivnosti, koje pokreću inovacije. U Fazi I, turističke intervencije su se fokusirale uglavnom na zapadno Kosovo, kao region koji nudi mnoštvo mogućnosti za razvoj aktivnosti avanture i boravka u prirodi. Rezultat je opipljiv: novi turistički proizvodi, intenzivnije međunarodno promovisanje turizma i nove poslovne veze koje su značajno poboljšale turističku ponudu Kosova. Broj turista i noćenja porastao je za 75%, što za rezultat ima nove poslove i tržišne prilike, a oba su alatke za održiv privredni rast. Što je najvažnije, Kosovo ostavlja svoj trag kao

destinacija koja se obraća onima koji tražuju za avanturama. Mi smo sastavili spisak nekih aktivnosti razvijenih uz podršku PPSE za čitanje među entuzijastima za avanture i boravak u prirodi. Pogledajte [spisak ovde](#).

Tamo gde avanture susreću predivan pogled

PARK AVANTURE, lociran na vrhu brda u Peći, nudi apsolutno iskustvo avanture u prirodi i adrenalina na skoro 900 metara nadmorske visine. Posetioeci tamo mogu da uživaju u prirodi dok se bave različitim zabavnim aktivnostima, kao što su jahanje konja, šetnja po visećim platformama na konopcu sa različitim nivoima težine ili penjanje lestvicama od konopca. PARK AVANTURE je jedinstven proizvod za Kosovo i region, i u kratkom roku je postao jedna od glavnih destinacija u zemlji, privukavši posetioce svih starosnih grupa. Kao proizvod koji je uneo inovacije u sektor turizma, ovo probija led za druge inovativne ideje koje se pojavljuju u ovom sektoru. Projekat PARK AVANTURE podržavaju opština Peć i švajcarska Agencija za razvoj i saradnju, preko projekta Promovisanje zapošljavanja u privatnom sektoru. Ovo je sačinjeno uz ekspertizu češke kompanije koja je specijalizovana za gradnju avanturističkih parkova za aktivnosti u otvorenoj prirodi, što pojačava činjenicu da je ovo bezbedno mesto za svakoga. PARK AVANTURE sada obogaćuje turističku ponudu u ovom gradu i na Kosovu, privlačeći više posetilaca. Što je još važnije, zabavno je, bezbedno je, a pogled sa vrha velike ljuljaške je predivan. Za više informacija pogledajte [ovaj video](#).

Broj turista i noćenja porastao je za 75%, što za rezultat ima nove poslove i tržišne prilike, a oba su alatke za održiv privredni rast.

DA LI STE ZNALI...?

A

Demonstracije na samoj farmi u sadenju i preradi raznovrsnog indistrijskog povrća su odlično sredstvo za farmere i prerađivače da budu stalno dobro obavešteni i u toku sa korisnim informacijama, kao i da razmenjuju iskustva. Projekat PPSE je saradivao sa firmom AGROCELINA i farmerima širom Kosova koji su bili domaćini za seriju dana na otvorenom polju kako bi se demonstrirale napredne tehnike i tehnologije koje farmeri mogu da koriste. Otvoreni dani su takođe pomogli i olakšali promovisanje dobrih poljoprivrednih praksi i ugovornih poljoprivrednih aktivnosti izmecu farmera i prerađivača. Glavni cilj ove aktivnosti jeste da se uvedu novi varijeteti i da se poboljša kvalitet i prinos proizvoda, što znaci više profita i više poslova.

B

Proizvodi od heljde imaju dobar ukus, donose mnogo zdravstvenih dobiti i sada ih je lakše pronaći. Kompanija TRBOLJEVAC u Leposaviću gaji ovu biljku. Oni potom prerađuju zrna i peku razne neindustrijske proizvode. PPSE je podržao kompaniju da u potpunosti iskoristi prerađivačke kapacitete za heljdu i da održi korak sa rastućom potražnjom. Pekara TRBOLJEVAC takođe donosi pozitivnu promenu u ovu oblast, pošto sve više farmera uzgaja heljdu na bolje organizovan način.

C

Turistička ponuda Kosova dospela je do japanskog tržišta. U septembru 2017. godine tri turistička operatera sa Kosova: ALTAVIA, FIBULA i AIRTOUR, kao i Kosovska asocijacija za alternativni turizam, izlagali su na godišnjem sajmu „Tourism Expo Japan“, jednom od najvećih svetskih sajmova za promovisanje turističkih ponuda. „Turizam je delotvoran način da se promoviše više saradnje i da se privuku investicije“, rekao je Leon Malazogu, ambasador Republike Kosova u Tokiju. Uz podršku Ministarstva za inostrane poslove i aviokompanije „Turkiš erlajns“ (Turkish Airlines), u novembru je grupa japanskih novinara posetila Kosovo kako bi otkrila novu destinaciju za potencijalne turiste iz Japana.

D

U maju 2017, grupa od oko 20 turista kojih operatera i novinara iz regiona Balkana prošla je kroz različite proizvode iz turističke ponude, kao što su: planinarenje, vožnja planinskog bicikla, Via Ferrata, spuštanje niz sajlju (Zip-lajn), i paraglajding u Zubinom Potoku kao deo „FAM Trip-a“ koji je organizovao INTER. Cilj je bio da se uvede znanje o sveukupnoj turističkoj ponudi u severnom delu Kosova i da se promoviše ova destinacija. PPSE je organizovao seriju putovanja „FAM Trip“ u saradnji sa lokalnim organizacijama kako bi se promovisalo Kosovo kao destinacija za turizam u otvorenoj prirodi, a i da bi se pomogla i olakšala saradnja sa regionalnim akterima u turizmu.

NACRT PLANA ZA PROMENU

„Hoću da kažem da sam veoma srećna, jer sada ne samo da znam kako da priprelim hleb i kako da ga prodam, već posle ovog treninga, naučila sam kako da predstavim svoju kompaniju, da zaposlim nove radnike i kako da se ponašam kao preduzetnik.“

FARMA TRBOLJEVAC
Jadranka Trboljevac

Ponovno promišljanje o unutrašnjoj organizaciji firme

■ Iskustva i istraživanja PPSE pokazuju da je za rast MSP sa nogama na čvrstim temeljima, od kritične važnosti da sprovede unutrašnju organizaciju firme i dobre prakse korporativnog upravljanja. Prihvatanje i primena ovih praksi su ključni za širenje i za stvaranje novih prilika za zapošljavanje. Jedna od intervencija PPSE u razvoju privatnog sektora i upravljanja bila je da pruži podršku kosovskim MSP, uglavnom iz sektora prerade hrane i turizma, da poboljšaju svoju unutrašnju organizaciju kako bi mogli da načine iskorak na sledeći nivo učinka i širenja firme. U partnerstvu sa firmom RECURA, dizajniran je pro-

gram skrojen za potrebe svakog MSP da se obavi trening o unutrašnjoj organizaciji firme i korporativnom upravljanju za direktore, vlasnike i menadžere, nakon čega sledi pojedinačni rad sa smernicama na samom radnom mestu. Program sada može da služi kao referenca i okvir za dublje razumevanje, praktikovanje dobrog korporativnog upravljanja i za bolju unutrašnju organizaciju firme. Efekti ovog programa idu dalje od samih sesija koje su održane. MSP koji su bili deo programa progresivno primenjuju dobre prakse unutrašnje organizacije, dok potražnja za ovakvim uslugama postepeno raste.

Hajde da pričamo o jednakim imovinskim pravima

■ Da bi se transformisale norme i prakse koje okružuju pravo žene na imovinu potrebno je da se podigne svest i muškaraca i žena. Ovo obuhvata potrebu da se edukuju muškarci, dečaci, žene i devojčice u vezi sa važnošću toga da žene registruju svoju imovinu i u vezi sa pozitivnim koristima koje će ovo doneti njihovim porodicama i šire celom društvu. “Hisja” (“Udeo”) je pozorišni forum koji želi da podigne svest o rodnoj ravnopravnosti u slučajevima nasleđstva i da promoviše registrovanje zajedničke imovine muškaraca i žena. Predstava je deo projekta „Nepokretna imovina i rodna ravnopravnost” Kosovske ženske mreže u saradnji sa Centrom za umetnost i zajednicu - ARTPOLIS, uz podršku PPSE. [Pogledajte celu predstavu ovde](#). Nakon gledanja predstave forum teatra, publika je učestvovala u živoj diskusiji. [Pogledajte video](#) da čujete njihova razmišljanja i komentare.

“Hisja” (“Udeo”) je pozorišni forum koji želi da podigne svest o rodnoj ravnopravnosti u slučajevima nasleđstva i da promoviše registrovanje zajedničke imovine muškaraca i žena.

Ul. Sylejman Vokshi Br.42 |10000 Priština, Kosovo
Tel: +381(0)38220403
email: ppseinfo@swisscontact.org
Internet stranica: www.ppse-kosovo.org and
www.swisscontact.org/kosovo
www.facebook.com/ppse.kosovo

Promovisanje zapošljavanja u privatnom sektoru

Projekat Promovisanje zapošljavanja u privatnom sektoru, finansiran od strane Švajcarske agencije za razvoj i saradnju, sprovodi organizacija Swisscontact i Riinvest institut.